

GOD HELG Reportasje

Backgammon

➤ **Backgammon** er et av de eldste kjente brettspillene, med røtter som kan spores over 5000 år tilbake. Noen av teoriene angående opprinnelsessted, er at det kommer fra flere forskjellige lignende spill i Egypt, Sumer eller Mesopotamia. Man vet at det ble spilt i antikkens Hellas, og et lignende spill, kalt Tabular eller «ludus duodecium scriptorum» (Spillet med de tolv linjene), ble gravd ut fra ruinene av Pompeii. Tabular ble spredd utover Europa av de romerske legionene, men det overlevde ikke det romerske rikets fall.

➤ **Backgammon** hører til gruppen spill med ufullstendig informasjon hvilket innebærer at backgammon ikke er et 100 prosent ferdighetsspill og dermed har innslag av flaks. Innslaget av hell (bruk av terninger) vil minke jo flere ganger terningene kastes men vil aldri gå helt til null.

➤ **Den versjonen** av spillet som er vanlig i dag, er importert fra Arabia hvor det igjen hadde kommet fra Persia. Spillet var lenge forbudt av kirken, antagelig på grunn av gambling. Et av de siste forsøkene på å kvitte seg med spillet ble utført av kardinal Wolsey i 1526, noe som førte til at spillmakere begynte å utvikle måter å skjule brettene. Derfor kommer backgammon i dag i form av en liten koffert, et objekt det

var lett å gjemme i for eksempel en bokhylle.

➤ **I løpet av** de neste hundre årene ble spillets regler, foruten doblingsterningen som antagelig ble funnet opp på 1920-tallet i Amerika, formalisert til de reglene som vanligvis brukes i dag. I 1645 blir navnet backgammon brukt, muligens fra «gammon», et middelalderengelsk ord for «spill», så «backgammon» blir derfor «tilbakespill» på norsk. Navnet kan også ha walisisk opphav, som direkte oversatt blir «hurtig kamp».

KILDER: WIKIPEDIA, DET NORSKE BACKGAMMON-FORBUNDET, WWW.NBGF.NO

FOTO: JARLE AASLAND

«Spillet krever taktiske og strategiske evner».

TERNINGENE SKAL KASTES

Hvem som helst kan slå verdens beste backgammon-spiller en gang. Men så tar flaksen slutt.

Den første gangen jeg tok i et backgammon-brett, var i Bergen. Det var i 1995, jeg var 25 år, og jeg var på jakt etter en presang til bror min. Jeg snublet over et brett i en butikk, og inni brettet lå en lapp med instruksjoner om regler og taktikk. Det var sånn det begynte. I begynnelsen spilte jeg skikkelig dårlig.

I dag er Rune Halvorsen alt annet enn skikkelig dårlig. Han er skikkelig god. I fjor tapte han finalen i NM i backgammon med knapp margin, etter å ha spilt best. Men terningene trillet ikke hans vei den kvelden. For øyeblikket er han den tredje høyest rangerte spilleren i Norge. Og han er leder i Stavanger Backgammonklubb.

Det er kanskje dette som gjør at mange blir fascinert av backgammon. Spillet krever taktiske og strategiske evner. Det favoriserer folk som er flinke til å kjenne igjen situasjoner på brettet, som kan beregne sannsynligheter og som har evnen til å være kreative og holde hodet kaldt i pressede situasjoner. Altså de klassiske kjenne-tegnene på folk med høy intelligens. Men samtidig: Terningene kan trille så forkjært at selv den dyktigste kan oppleve at alt faller i grus.

Dyktigheten avgjør

Altså har selv den ferskeste amatør en viss sjanse til å slå en mesterspiller. I alle fall i ett spill. Over tid og over mange spill vil flaksen jevne seg ut, og dyktigheten vil avgjøre. Derfor avgjøres aldri en tellende backgammon-kamp i bare ett spill. Første spiller til fem eller sju poeng er vanligst.

Forfatteren av denne artikkelen er en middels amatørspiller. Men de siste 26 årene har han spilt backgammon med sin faste jaktkompis. Poengsummene er registrert i en liten, gul notisbok. Det er jevnt. Etter 26 år og flere hundre spill. Vi er omtrent like dårlige, med andre ord. Jeg tør ikke tenke på hva scoren hadde vært om jeg jaktet rype med Rune Halvorsen.

Den beste spilleren i Norge kommer også fra Rogaland. Han heter Dagfinn Snarheim og kommer fra Haugesund. I påsken vant han også Nordic Open i København, og kan dermed kalle seg nordisk mester. Nummer to på lista, Jon Kristian Røyset fra Tromsø, er faktisk tidligere verdensmester. Begge deltar under NM i Stavanger i helgen.

– Dagfinn vinner ca 65 prosent av kampene han spiller. Ferskere spillere kan regne med å vinne 20-30 prosent av kampene på ren flaks, opplyser Halvorsen.

En av de vanligste forskjellene på en dyktig spiller og en middels eller dårlig spiller, er at de dyktige er flinkere til å ta sjanser. De dårlige vil ofte spille «safe» og dermed gå glipp av muligheter til å snu spillet i sin favør.

GOD HELG Reportasje

«Det er alltid en annen nerd på settet som jeg kan spille med».

– Spill på høyt nivå vil ofte se kaotiske ut for amatører, men egentlig er de dynamiske og sjanserike.

Til daglig kjører Rune Halvorsen taxi på eget løyve. Han har ofte med seg en backgammonbok i bilen. Og etter jobb blir det en del backgammon, det må han innrømme.

– Hver mandag er det spillkveld på Martinique i Stavanger Backgammonklubb. Og så er det en del turneringer i helgene. Og jeg bruker vel en time eller to hver dag på å studere spill på nettet og på å spille mot computeren.

Blir han aldri lei?

– Noen ganger kan jeg bli litt mett. Men dette er hjernetrim og noe jeg liker å gjøre. Jeg kunne selvsagt hatt en annen hobby, men det er rart med det. Det viste seg jo at jeg hadde muligheten til å bli ganske god til dette, og det er jo motiverende.

200 registrerte spillere

I helgen er det NM i Stavanger. Omtrent 50 forhåndspåmeldte, 40 av dem i den øverste klassen, men Halvorsen regner også med at det vil dukke opp en del uanmeldte spillere når det braker løs med registrering seinere i dag. Selve NM går over to dager; lørdag og søndag.

Det norske, organiserte backgammon-miljøet teller rundt 200 registrerte spillere, og blant spillerne som er rangert, dukker det opp flere kjente navn. Hvem skulle for eksempel trodd at Erlend Skjelvik, bedre kjent som høyrøstet vokalist i Kvelertak, er nr. 101 i Norge? Eller at skuespiller Kristoffer Joner er nr. 93? Og hans kollega fra Rogaland teater, Marianne Holter, er nummer 119?

Alle som er interessert, kan stikke innom Det Stavangerske Klubselskab i Olavskleiva, bedre kjent som Klobben, i løpet av helgen.

HARALD BIRKEVOLD

harald.birkevold@aftenbladet.no

Hver mandag er det spillkveld i Stavanger Backgammonklubb i andre etasje på Martinique på Nytorget. Fra venstre: Hermod Kvalvik, Arne Lie, Frank H. Østebø, Erik Måland og Rune Halvorsen.

FOTO: FREDRIK REFVEM

Spilletts regler:

Backgammon er et tilsynelatende enkelt spill som blir mer komplisert etter hvert som man blir flinkere. Det tar ikke lang tid å lære de enkle spillereglene, men for å bli virkelig dyktig kreves det både trening og en viss evne til å tenke strategisk. Spilletiden for hvert spill er kort, så spillet spilles meget ofte i sett, for eksempel første spiller til sju poeng. Kort fortalt er spillets mål å få alle sine brikker forbi motstanderens brikker, for deretter å flytte dem ut av brettet. Det kan være vanskelig ettersom brikkene er spredt utover hele brettet og man må ha en plan for å unngå at de blir blokkert eller tatt av motspilleren.

Hver side av brettet har tolv punkter, som oftest representert av lange triangler i skiftende farge. Det er forbindelse mellom punktene på

midten av brettet, men bare på en av sidene. Slik får man en sammenhengende rekke med 24 punkter som man kan nummerere fra 1 til 24, hvor brikkene alltid flytter fra høye punktverdier til lavere. De to spillerne beveger brikkene sine i motsatt retning av hverandre, slik at 1-punktet for den ene spilleren er 24-punktet for den andre. Hver spiller starter med to brikker på sitt 24-punkt, tre på sitt 8-punkt, og fem brikker på 13-punktet og 6-punktet.

Punktene 1 til 6, hvor spilleren ønsker å få inn sine brikker, kalles indre hjemland. En spiller kan ikke flytte noen brikker ut av spillet om ikke alle de resterende brikkene hans er innenfor indre hjemland. Punktene 7 til 12 kalles ytre hjemland, 13 til 18 kalles motstanderens ytre hjemland, og

19 til 24 kalles motstanderens indre hjemland.

Spillet starter ved at hver av spillerne ruller en terning hver. Den av spillerne som får den høyeste verdien, starter å flytte med de terningene som allerede er kastet. Om begge spillerne kaster likt, kaster man om igjen. Deretter rulleres turen mellom spillerne der hver spiller kaster to terninger før sitt flytt. Er resultatet av terningkastene for eksempel 6 og 2 må spilleren flytte en brikke seks felter frem og så en brikke to felter frem. Terningen kan spilles i hvilken som helst rekkefølge, og den samme brikken kan flyttes i henhold til begge terningene, så lenge den lander på hvert av punktene. Altså kan spilleren flytte 6 og så 2, eller 2 og deretter 6, men ikke 8 i ett.

Hvis en spiller ikke har noen lovlige flytt etter å

Kristoffer Joner

– Backgammon er som livet

Kristoffer Joner har spilt mot Leonardo di Caprio. Og tapt.

Alle som pleide å gå på Cementen for en 20 års tid siden, husker gjengen som alltid satt og spilte. Sjakk eller backgammon. Time etter time, kveld etter kveld, satt de der, såvidt synlige gjennom sigarettisen. En av dem skulle bli Norges mest kjente filmskuespiller.

– Jeg sammenlikner backgammon med selve livet. Mye kan skje og du har ikke full kontroll. Det er alltid et element av tilfeldighet, men med systematisk jobbing kan du klare å eliminere flaksen og ta mer styring. Men den lille usikkerheten er alltid der. Jeg tror det er dette som fascinerer meg ved spillet, mer enn sånne spill som sjakk og bridge hvor de beste alltid vinner. Sånn sett er backgammon mer som poker. Der har du også den lille usikkerheten.

Kristoffer Joner, nestleder i Stavanger Backgammonklubb ved stiftelsen for 15 år siden, er en lidenskapelig spiller. Han spiller raskt, og når

det flyter, når han er i «sonen», kan han stenge alt annet ute. Men han er ikke best. Kunne han blitt det?

– Tja. Jeg kunne vært bedre hvis jeg hadde hatt mer disiplin. Særlig når det gjelder å lese bøker og studere ved hjelp av dataprogrammer. De beste computerne er veldig gode, sikkert bedre enn mennesker over tid, fordi de spiller strengt logisk. Jeg er nok for mye av et følelsesmenneske.

Når Joner er ute på jobb har han alltid med seg et backgammon-brett. Det er mye venting i filmbransjen.

– Det er alltid en annen nerd på settet som jeg kan spille med.

Da han nylig spilte inn film i Canada med verdensstjerner som Leo di Caprio og Tom Hardy, var det den felles interessen for backgammon og biljard som sikret den sosiale omgangen. To spill mot di Caprio ble det tid til.

– Han vant de to spillene. Den skal han ha. Men hvis vi hadde spilt til sju poeng hadde jeg vunnet. Det er sikkert.

Kristoffer Joner spiller backgammon så ofte han kan. Her fra en pause i jobbingen i New York. FOTO: NYC BACKGAMMON

ha kastet terningen, fordi alle punktene som han kan flytte til, er befestet av to eller flere av motstanderens brikker, går turen videre til motspilleren. Om det er mulig for en spiller å spille begge terninger er han nødt til å gjøre det. Og om det bare er mulig å spille en terning må man spille den før turen går videre. Om han kan flytte med bare en av terningene, men ikke begge, må det høyeste nummeret spilles.

Hvis en spiller kaster to terninger med samme verdi (doble) skal hver terning spilles to ganger. For eksempel ved et kast på to 3'ere må han spille fire brikker tre punkter hver.

En brikke kan lande på hvilket som helst ledig punkt eller punkt okkupert av spillerens egne brikker. I tillegg kan spilleren flytte til punkter hvor mot-

standeren har en enslig brikke (en blottet brikke, kalt en blott). I det siste tilfellet har blotten blitt truffet (hit), og plasseres midlertidig på baren, som går tvers over brettet. En brikke kan ikke lande på et punkt befestet av to eller flere av motspillerens brikker. Ingen punkt er derfor okkupert av brikker fra begge spillerne.

En brikke fra bar kommer inn på brettet i motstanderens indre hjemland. Et kast på 1 gir muligheten til å entre 24-punktet, et kast på 2 til 23-punktet, osv. En spiller med en eller flere brikker på bar kan ikke flytte noen andre brikker før alle hans brikker fra bar er kommet inn i motspillerens hjemland.

Når alle spillerens brikker er innenfor hans indre hjemland, kan han begynne og flytte dem ut av brettet. I og med at alle spillerens brikker må

være innenfor indre hjemland for at spilleren skal kunne flytte ut brikker, innebærer det at om motspilleren klarer å slå en blott må spilleren få den ut igjen fra bar, for så å flytte brikken rundt hele brettet igjen.

Man får 1 poeng for å vinne ett spill. Dersom motspilleren ikke har flyttet ut noen av sine brikker idet et spill er vunnet, har motspilleren tapt en gammon, som teller som dobbelt av normalt tap. Dette gir 2 poeng. Har en spiller ikke har flyttet ut noen av sine brikker og fortsatt har brikker innenfor motspillerens indre hjemland eller på bar idet motspilleren har flyttet ut alle 15, har han tapt backgammon, som teller som tredobbelt normalt tap. Dette gir 3 poeng.

REGLER FRA NORGES BACKGAMMONFORBUND